

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

α) Το μεταφυσικό στοιχείο είναι διάχυτο στο ποίημα, καθώς ο ήρωας βιώνει μια θαυμαστή εμπειρία μέσα στη θάλασσα, η οποία στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρουσιάζεται με τη διάσταση ενός υπερκόσμιου ήχου που μαγεύει τον ήρωα και ο οποίος συμβολίζει τον παναρμόνιο ρυθμό της φύσης, δημιουργώντας μια σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο (τον Κρητικό δηλαδή) και τη φύση διονυσιακή (έκστασης). Η μεταφυσική διάσταση αυτού του ήχου φανερώνεται στους στίχους 44-54 στους οποίους αποδίδεται η μαγευτική επίδραση του υπερκόσμιου ήχου στον ήρωα, που τον κάνει να θέλει ν' απαρνηθεί την ατομικότητά του και να τείνει να διαλυθεί μέσα στην ευρύτερη κοσμική ενότητα, να γίνει δηλαδή ένα με το σύμπαν, εμπνέοντας στο άτομο μια κατάσταση διονυσιακή (Μέ ἄδραχνε, καί μ' ἔκανε... γιά να τόν ἀκλουθήσω) και μεταδίδοντάς του ένα βίωμα λυτρωτικής πληρότητας.

β) Η φιλοπατρία είναι βασικό θέμα της Επτανησιακής σχολής και εξαιρείται στο συγκεκριμένο απόσπασμα στους στίχους 35-43 αποδεικνύοντας ότι ο Κρητικός είναι αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτής. Στους συγκεκριμένους στίχους αυτούς τονίζεται η αγάπη του ήρωα για την πατρίδα του μέσα από τον πόνο της σκλαβιάς που τον συνταράζει αλλά και τη λαχτάρα του για την ελευθερία της. Ο στίχος 40 μάλιστα έχει χαρακτηριστεί «ως πατριωτικότερος στίχος» (κατά τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο), καθώς εκφράζει τη συμπόνια αλλά και την περηφάνεια του ήρωα για τη ματωμένη πατρίδα του, στην ψυχή του οποίου λαμβάνει αυτή θεϊκή διάσταση.

γ) Ο Κρητικός έχει χαρακτηριστεί από τον Ι. Πολυλά «ως ένας ύμνος στον πάναγνο έρωτα», καθώς στο συγκεκριμένο έργο εξιδανικεύεται απόλυτα, όχι μόνο ως χαρακτηριστικό του Ρομαντισμού αλλά και ως βασικό θέμα της Επτανησιακής σχολής. Στο στίχο 50: «Μόλις εἶν' ἔτσι δυνατός ὁ Ἔρωτας καί ὁ Χάρος» ο ήρωας παραλληλίζει τη συγκίνηση που του προκάλεσε ο υπερκόσμιος ήχος που άκουσε με τον Έρωτα και το Θάνατο – τις δύο κορυφαίες συναισθηματικές καταστάσεις του ανθρώπου –

εξισώνοντας κατ' αυτό τον τρόπο τον έρωτα, ένα ανθρώπινο συναίσθημα, με ένα μεταφυσικό στοιχείο, αυτό του υπερκόσμιου ήχου, στην ουσία αποθεώνοντας την έννοια του έρωτα.

B1. Στο παρατιθέμενο απόσπασμα επαληθεύεται η άποψη του Π. Μάκριτζ ότι ο Σολωμός επιμένει να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης. Ανάλογες είναι και οι εικόνες που αναπαρίστανται στο απόσπασμα. Συγκεκριμένα, κυρίαρχο είναι το φυσικό στοιχείο στους στίχους 23-28 του αποσπάσματος 5[22]. Ο ποιητής συνθέτει ένα ειδυλλιακό φυσικό τοπίο. Το ερωτικό, παθιασμένο τραγούδι μιας κόρης αντηχεί στα φουντωμένα δάση, στίχος 25: «στά δάση πού φουντώνουν», το φεγγάρι ξεπροβάλλει και τα νερά θολώνουν, στίχος 26: «Καί βγαίνει τ' ἄστρο... θολώνουν». Στον κρυφό της έρωτα γίνονται αποδέκτες η βρύση, προφανώς με το τρεχούμενο νερό της, και σε αυτό το παθιασμένο τραγούδι ανταποκρίνονται το δέντρο που λυγάει και το λουλούδι που ανοίγει, στίχος 27-28: «Καί τόν κρυφό της έρωτα... λυγάει». Όμως και ο ίδιος ο ανερμήνευτος, ανεκκλήτος ήχος αποδίδει μία από τις δύο όψεις της φύσης και συγκεκριμένα τη δυσθεώρητη θεϊκή διάσταση αυτής. Η λειτουργία της συγκεκριμένης εικόνας είναι να αναδειχθεί υποδεέστερο το ερωτικό τραγούδι συγκρινόμενο με τον ανερμήνευτο, μαγευτικό, υπερκόσμιο ήχο.

Η άλλη εικόνα συνδέεται με το βουκολικό βίο και συγκεκριμένα μας μεταφέρει την επίδραση που έχει ο ήχος του φιαμπολιού στο φυσικό τοπίο. Η ποιμενική αυτή μελωδία ακούγεται την ώρα που ο ήλιος λάμπει στον ουρανό το καταμεσήμερο, στίχος 37: «Κι ἔβλεπα τό ἄστρο... μέχρι να λάμπει» και ομορφαίνει με το άκουσμά του όλη την πλάση, τα βουνά, τα πελάγη, τους κάμπους, στίχος 38: «Καί τοῦ γελοῦσαν... κάμποι». Επίσης, στον στίχο 42 υμνείται ο πάτριος, γεωγραφικός χώρος ακόμα και στα άγονα στοιχεία του που είναι το πετρώδες έδαφος και η πυρπολυμένη, μαύρη γη. «Καλή εἶν' ἡ μαύρη... χορτάρι». Με αυτή την εικόνα επιδιώκει ο ποιητής να τονίσει ότι ο ανεκκλήτος ήχος είναι ανώτερος, συγκρινόμενος με την επίδραση που ασκεί στο φυσικό τοπίο της Κρήτης.

B2.

- «Δέν εἶν' ἀηδόνι κρητικό, που σέρνει τη λαλιά του»: αποφατική παρομοίωση (αλλά και μεταφορά).
- «Κι ἀντιβουῖζει όλονυχτίς ἀπό πολλή γλυκάδα... μακριά ἢ πεδιάδα»: ηχητική εικόνα (αλλά και μεταφορά).
- «πολύ μακριά, πολύ μακριά»: αναδίπλωση.

- «ὥστε πού πρόβαλε ἡ αὐγή... ἀπό τὰ χέρια»: προσωποποίηση της αυγής ,που παραπέμπει μάλιστα στην Ομηρική ροδοδάκτυλή Ηώ.

Τα σχήματα αυτά τονίζουν τη γλυκύτητα του κελαϊδήματος του αηδονιού και το βαθμό συμμετοχής της φύσης στην απόλαυση αυτού, ώστε μέσω της αποφατικής παρομοίωσης να αποδοθεί η ανωτερότητα του υπερκόσμιου ήχου, αφού συγκρινόμενος με το αηδόνι αποδεικνύεται ότι δεν είναι σαν αυτό, αλλά είναι γλυκύτερος.

Γ1. Το δραματικό τέλος του ποιήματος αποτελεί ταυτόχρονα και τη λύση του δράματος, ο ήρωας φτάνει επιτέλους στην ακτή και διαπιστώνει ότι η αρραβωνιαστικιά του είναι νεκρή. Οι στίχοι 57-58 με λιτό τρόπο ολοκληρώνουν την κυκλική δομή του ποιήματος. Στο στίχο 1 του α' αποσπάσματος το φτάσιμο στ' ακρογιαλιά ήταν ο αρχικός στόχος του ήρωα, τώρα πραγματοποιείται, αλλά με δραματική κατάληξη. Τόσο η δοκιμασία όσο και η ολοκλήρωσή της οφείλονται στην επενέργεια της φύσης που είναι διττή: καταστρεπτική (θάνατος κόρης, ζητιανιά, δυστυχία) και ευεργετική συγχρόνως (ανθρώπινη αλληλεγγύη, ενότητα με τον κόσμο), ώστε ο θάνατος της κόρης που σημασιοδοτεί την αποτυχία της προσπάθειας του ήρωα (την ήττα δηλαδή της ηθικής θέλησης στο επίπεδο της δράσης), στην ουσία είναι το πικρό αντίτιμο που πληρώνει ο Κρητικός για να φτάσει σε μια ανώτερη συνείδηση του κόσμου και των αξιών. Με το θάνατο της κόρης επιβεβαιώνεται και πάλι ο χαρακτηρισμός του ποιήματος ως δραματικού: υπάρχει «θεατρική» δράση και στην τελευταία σκηνή του. Με το φτάσιμο στην ακτή ολοκληρώνεται και η σκηνογραφική εικονοπλασία του ποιήματος. Η θάλασσα ήταν το φυσικό σκηνικό δράσης και με την έξοδο των προσώπων από αυτήν ολοκληρώθηκε η δράση, το παρόν της ιστορίας.

Δ1. Το απόσπασμα του Κρητικού χαρακτηρίζεται από τον υπερκόσμιο ήχο που ακούει ο ήρωας και κατακλύζει το χώρο και τον συναρπάζει βαθύτατα σε βαθμό που τον καταλαμβάνει ολόκληρο (Μ' ἄδραχνε... ἡ κόρη). Στο παράλληλο κείμενο η ηρωίδα μαγεύεται εξίσου από μια μελωδία – ένα γλυκό ήχο – που γιομίζει αντίστοιχα το χώρο, το νου και την καρδιά της (τῆ γῆ καί τόν οὐρανόν). Ο Κρητικός εξάλλου, έχει τόσο γοητευθεί από αυτό τον ήχο, ώστε να θέλει να πεθάνει για να ενωθεί μαζί του. Η Ρηνούλα απ' την άλλη, συγκινείται σε τέτοιο βαθμό απ' αυτή τη μελωδία που είναι έτοιμη εξίσου να σβήσει και να λιώσει για να φτάσει στον παράδεισο. Και στα δύο κείμενα η αναφορά στη φύση και την ομορφιά της, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, είναι έντονη.

Όμως, ο ήχος που ακούει ο Κρητικός είναι υπερκόσμιος και αποδίδει την υπέρτατη ομορφιά της φύσης, ενώ η ηρώιδα ακούει έναν ήχο κοσμικό, που μάλιστα τον ταυτίζει με τη φωνή του αγαπημένου τους. Από την άλλη, ο Κρητικός βιώνει στην πραγματικότητα την εμπειρία του γλυκύτατου ήχου – αν και σε μια κατάσταση έκστασης – ενώ η ηρώιδα του παράλληλου κειμένου έχει μια εμπειρία ονείρου.

Επιμέλεια: Αργυροπούλου Σοφία

Χατζιωάννου Σοφία

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ 2013